

University of Virginia
Department of Classics
Proficiency Exam in Medieval Latin
September 2014

Translate the following passage into idiomatic English; avoid both vague paraphrase and over-literal 'translationese.' You may use a dictionary, but no other aids. Please write neatly or type and double-space.

Remember to pledge your work; unpledged exams may be returned ungraded.

Time: 90 minutes.

Salvation of a virtuous pagan: the emperor Trajan.

Quodam tempore Traianus imperator Romanus ad quoddam bellum vehementissime festinabat: cui quedam vidua flebiliter occurrit dicens: "Obsecro ut sanguinem filii mei innocenter perempti vindicare digneris". Cumque Traianus, si sanus reverteretur, vindicare testaretur, vidua dixit: "Et quis mihi hoc prestabit, si tu in prelio mortuus fueris?" Traianus dixit: "Ille qui post me imperabit." Cui vidua: "Et tibi quid proderit, si alter mihi iustitiam fecerit?" Traianus dixit: "Utique nihil." Et vidua: "Nonne, inquit, melius tibi est ut mihi iustitiam facias, et pro hoc mercedem accipias, quam alteri hanc transmittas?" Tum Traianus pietate commotus de equo descendit et ibidem innocentis sanguinem vindicavit. Fertur quoque quia dum quidam filius Traiani per urbem equitando nimis lascive discurreret, filius cuiusdam vidue interemit. Quod cum vidua Traiano lacrimabiliter exponeret, ipse filium suum qui hoc fecerat vidue loco filii sui defuncti tradidit et magnifice ipsam dotavit. Dum igitur quadam vice diu iam defuncto Traiano Gregorius per forum Traiani transiret et huius mansuetudinem iudicis recordatus fuisset, ad sancti Petri basilicam pervenit et ibidem pro eius errore amarissime flevit. Tunc sibi divinitus responsum est: "Ecce, petitionem tuam complevi et Traiano penam eternam peperi. De cetero autem diligentissime caveas ne pro dampnato aliquo preces fundas."